

citerede, Eliade ét sted mere i bogen (s. 80), og da kun med en bemærkning om, at Ricœur under sit ophold i Chicago arbejdede sammen med Eliade)? Jeg mener det ikke. Fremstillingen bliver holdt på et alment og generelt plan, hvor man på den ene side kan nævne det religiøse sprog og på den anden psykoanalysen (hvad kan man så ikke nævne?). Der investeres for lidt i konkrete påpegninger, og derfor truer det med at komme til at ligne namedropping eller opremsning. Fremstillingen bliver genfortælling i stedet for analyse – hvilket den måske også hovedsageligt skal være i en populær fremstilling. Det rækker imidlertid ikke ved, at det ganske ofte bliver utilfredsstillende for læseren, at han eller hun konfronteres med en række navne uden samtidig at få på fornemmelsen, at der for alvor bliver gået i clinch med problemstillingerne. I den forbindelse er det grundlæggende et problem i fremstillingen, at Rendtorff er så alt for enig med Ricœur; han er for loyal i sin fremstilling. Der er så godt som ingen kritiske læsninger af hans tekster. Det er således for mig at se særdeles symptomatisk, at Jakob Dahl Rendtorff stort set ikke citerer Ricœurs tekster. Der er i Paul Ricœurs filosofi ikke ét citat på over en linje, derfor kan det ikke blive til andet end et par enkelte bonmots fra forfatterskabet. Rendtorffs enighed med Ricœur har desuden den uheldige bivirkning, at fx Gadammers, Sartres, Lacans eller Derridas indvendinger i forhold til Ricœurs filosofi kan afvises på et par linjer. Positionerne diskuteres eller udfordres ikke (det gælder såvel Paul Ricœurs som kritikernes positio-

ner), derfor afprøves disse positioner også kun sjældent. Det er en skam, for det ville gavne hele fremstillingen. Den kritiske læsning, som Ricœurs filosofi fortjener (et stort og centralt forfatter-skab som Ricœurs gør man ikke en tjeneste ved ikke at arbejde kritisk med det), er det altså ikke blevet til i denne omgang. Den må vi have til gode til en anden god gang.

Max Ipsen

Til rekonstruktion af den machiavellistiske snusfornuft

Klaus Kjøller: *Spindoktor*, Aschehoug, 243 sider, 249 kr.

Rasmus Jønsson, Rasmus Nielsen og Carsten Borch (red.): *Professionaliseringen af den politiske kommunikation*, Labcom, 135 sider, 125 kr. (kan bestilles på www.labcom.dk)

Ambitionen med Klaus Kjølbers Spindoktor er demokratisk. Han vil gerne udbrede kendskabet til de grundlæggende mekanismer i et moderne demokrati. Udgangspunktet for denne ambition karakteriseres i første sætning med et bastant udsagn: ”Kernen i demokratiet er konkurrencen mellem forskellige tilbud om hvordan de fælles kendsgerninger skal forstås” (s. 11). Kernen er ikke idealer om frihed og lighed eller kampen for rettigheder og opbygningen af demokratiske institutioner. Det drejer sig med omvendingen af et velkendt citat ikke om at forandre verden, men om at fortolke den – og sætte sin

fortolkning igennem. Vi befinder os på retorikkens felt.

Kjøller er ikke ude på kynisk at nedgøre de demokratiske idealer. Han vælger blot at fokusere på det felt, hvor det parlamentariske system forandrer sig med størst hastighed, og hvor dets problemer derfor tydeligst kommer til udtryk, nemlig i kommunikationen mellem politikere og befolkning. Det er en udbredt erkendelse, at partierne har mistet deres rødder i samfundets sociale strukturer af klasser og objektive interesser, og de famler nu rundt efter nye måder at engagere vælgerne på. I disse bestræbelser har et bestemt område af samfundet vundet hævd som model for forståelse af de mekanismer, der gør sig gældende i organiseringen af den politiske kommunikation, nemlig markedet. Således også hos Kjøller, der taler om ”tilbudene” fra interessenter som partier, medier, organisationer og virksomheder, der alle henvender sig til ”forbrugere”. For at disse forbrugere ikke skal være helt ’lost’ i al markedsgøglet, sætter han sig for at blottlægge ”konkurrencebetingelserne” for dem. Det er der kommet en underholdende bog ud af, som samtidig vil være håndbog for såvel spindoktorer og politikere som ”forbrugere”.

Bogens første hovedafsnit med eksempler og analyser er det mest vellykkede. Her får vi baggrundsviden om de seneste 10-20 års politiske danmarkshistorie gennem en række eksempler, som de fleste læsere nok vil huske fra medierne. Mange vil f.eks. huske Nyrups elegante og heldige afværgning af en opreklameret biografi, hvis

hovedbudskab var, at han var klodset og desuden var i lommen på sin kole-riske kone. Ved en tale på kvindelig arbejderforbunds kongres kunne han kort før biografens udgivelse glæde sig over at være blandt så mange stærke kvinder og beklage de små grå mænd, der syntes, de var blevet for stærke. Gennem eksempler som dette, viser Kjøller betydningen af at kunne sætte en dagsorden og tage initiativet gennem iscenesættelser og bevidst brug af metaforer.

I andet hovedafsnit kondenseres disse erfaringer i en række perspektiver, regler og råd. Mange af pointerne forekommer trivielle, men den systematiske opstilling gør alligevel bogen til et interessant studie i, hvordan en machiavellistisk logik stadig sætter sig igennem i et samfund, der har været i stand til at udrydde politisk vold. Her kan en idéhistoriker finde materiale for et sammenlignende studie, der rækker ud over de sædvanlige kyniske betragtninger om det politiske spils amoral og intet nyt under solen. Selvfølgelig foregår der et strategisk spil, hvis regler kan udredes, men det foregår i en offentlighed, hvor selve strategierne bliver tematiseret lige så ofte som deres moralske og politiske dagsordener. Derfor virker det også lidt patetisk, når Kjøller i et råd til den unge politiker koketterer ved at gøre sin bog til en kontroversiel demaskering af skjulte mekanismer: ”Pral ... aldrig med at du har læst denne bog, og hvis du tages på fast gerning, så læg den straks fra dig med væmmelse” (s. 213). Det kunne Machiavelli have skrevet i forordet til sin fyrste, Lorenzo di Medici, hvis han

ikke dermed havde gjort sig skyldig i en malplaceret undervurdering af sin læser. Kjöllers bog har alt andet lige ikke potentiale til en lignende herostratisk berømmelse, fordi det allerede er almindeligt blandt forbrugere og vælgere at betragte sig selv som strategiske medspillere, der ikke blot søger det gode og det sande, men også reflekterer over hvordan politikere, medier og nu også spindoktorer påvirker dem selv og andre, før de køber varen.

Det er i sidste ende også for at styrke vælgernes strategiske position, at Kjøller fremlægger sin analyse, for som det hedder i overskriften til sidste afsnit: "Vælgernes chance ligger i gennemskuelige regler" (s. 222). Her er det ikke længere markedet, der er fremstillingens bærende metafor, men derimod sporten med dens regler og teknikker, og dramaet med dets iscenesættelser af fortælleposition og plot. Det peger i retning af en forståelse af det politiske liv, som bevæger sig væk fra den politiske videnskab og den økonomiske fornuft for i stedet at lægge sig op ad en tendens i nyere forskning, der aktualiserer en førmoderne opfattelse af politik som kunst, regeringskunst eller statsræson. Det skulle måske suppleres med begrebet 'partiræson' i det pluralistiske drama som partierne kæmper om at blive forfatter til.

Forandringerne i den politiske kommunikation og frykten for smarte spindoktorers manipulationer er også temaet for en lille antologi med conferenceindlæg fra Labcom. I Professionaliseringen af den politiske kommunikation er det kommunikationsbranchens

egne folk der kommer til orde og det viser sig i et udtalt behov for at legitimere den professionalisering som spindoktor-fænomenet er udtryk for. Som Peter Bro afslutningsvis bemærker i samlingens bedste indlæg, så var der ingen grund til at ansætte så mange kommunikations- og medierådgivere, hvis de var lige så dårlige til deres arbejde, som de har været til at sælge sig selv til omverdenen og offentligheden. På baggrund af dette påfaldende paradoks må dagsordenen være at skabe mere åbenhed omkring det professionelle kommunikationsarbejde og her har labcom-folkene fat i den lange ende i forhold til Klaus Kjöllers dramatisering af den eksotiske og lyssky spindoktor.

Spørgsmålet er dog om man ikke går for vidt i bestræbelserne på at imødegå fordomme mod kommunikationsarbejderen, når man som flere af bidragyderne vil reducere det til et håndværk på linie med glarmesterens og elektrikerens. "– politikeren sætter jo heller ikke selv ruder i eller installerer deres el – det får de også professionelle folk til" (s. 23), som det hedder hos Rasmus Jønsson. Denne instrumentalisering må nødvendigvis medføre en adskillelse af kommunikationen og dens indhold, der nok kan tjene til at åbne et arbejdsmarked for kommunikationsarbejderen. Der skulle for så vidt ikke være noget i vejen for, at man den ene valgperiode laver en kampagne for Dansk Folkeparti, for så i den næste at lægge strategi for de Radikale eller SF. Det handler jo bare om at kommunikere. Den konsekvens er de færreste nok parate til at drage,

men det ligner ikke desto mindre et blindt punkt i branchens bestræbelser på at legitimere sig selv.

Den foretrukne vej ud af de etiske dilemmaer der potentielt knytter sig til den håndværksmæssige kommunikation handler da heller ikke om kommunikationsarbejderens personlige engagement, men om hvilke instrumenter det er legitimt at tage i anvendelse i hvilke situationer. Det ytrer sig som en puritanisme i anvendelsen af metoder, der forsøger at finde grænsen mellem på den ene side opportunistisk afkodning af vælgernes signaler gennem fx fokusgrupper og på den andens side personlig holdningsmæssig integritet – for politikernes vedkommende vel at mærke.

Håndværkeren er i sidste ende blot endnu en metafor med begrænset rækkevidde, der fungerer som en retorisk figur i forsøget på at få debatten om spindoktorer og kommunikationseksperter ind i de rette proportioner. Derudover finder man også en række udmærkede analyser af konkrete begivenheder såvel som generelle fænomener der indkredser betingelserne for det parlamentariske arbejde i dag. Interessant er især kommunikationsarbejdernes rolle i opgøret med journalistikkens formidlingsmonopol og genetableringen af den direkte kommunikation med vælgerne.

Henrik Borup Nielsen

De politiske ideers historie

Sven-Eric Liedman: *De politiske ideers historie. Fra Platon til kommunismens fald*, Gads Forlag 2000, 280 sider, 198 kr.

Universitetsstuderende fra en række humanistiske og samfundsvidenskabelige fag har i nogen tid efterspurgt et dansksproget oversigtsværk i politisk idéhistorie. Man må formode, at det bl.a. er denne efterspørgsel, Gads forlag søger at besvare med oversættelsen af Sven-Eric Liedmans *Från Platon till kommunismens fall*. Ved første øjekast drejer det sig da også om en ligefrem og håndterlig indføring i de politiske teoris historie; ved nærmere eftersyn kommer man imidlertid til at undres over, hvilke overvejelser, der har fået forlaget til at udsende netop denne bog på det danske marked. Bogen viser sig nemlig ikke at have de indlysende kvaliteter, der skulle berettiggere en oversættelse fra svensk (frem for f.eks. produktionen af et dansk værk), og den når slet ikke op på niveau med en god håndfuld især engelsksprogede udgivelser, der er i handelen. Et af disse ville fagligt set være et mere oplagt emne for oversættelse, hvis det nu først var et velprøvet værk, der skulle lanceres. Liedmans bog er velprøvet og velsolgt i hjemlandet. Den udkom først på svensk i 1972 under titlen *Från Platon till Lenin*, og mellem denne og den danske udgave ligger der, ifølge forordet, 11 svenske oplag (samt en politisk-historisk udvikling afspejlet i den løbende ændring af titlens afsluttende term). I sidste instans må Gads' valg